

Rapport från pilotprojektet service i samverkan i Arvidsjaur kommun

Projektid 2017 11 01 – 2019 11 30

Foto Kent Norberg

HELA SVERIGE.

Tel växel: 010-489 13 50

Stortorget 7, 2 tr

111 29 STOCKHOLM

www.helasverige.se

#helasverigeskaleva

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Innehållsförteckning

Inledning och syfte	sid	3
Sammanfattning	sid	4
Bakgrund och varför Arvidsjaurs kommun valt att delta	sid	5
Lokala mål för Arvidsjaurs kommun	sid	6
Samverkan	sid	7
Samverkansplattform	sid	7 - 10
- Plattformsskiss		
- Landsbygdsråd och utvecklingsmöjligheter		
- Byaföreningar och utvecklingsgrupperna		
- Fördjupade översiktsplaner		
- Landsbygdsstrategi		
- Landsbygdssamordnare med förslag på uppgifter		
- En dörr in		
Serviceplanen	sid	11
Servicelösningar & Servicepunkter	sid	11
Idéskiss på servicepunkten i Moskosel	sid	12
Några lärdomar	sid	13 - 15
Avslutning	sid	16

Inledning och syfte

Pilotprojektet ”Service i samverkan” ägs av riksorganisationen Hela Sverige ska leva, bedrivs under tiden 1 september 2017 fram till och med februari 2020. Troligen förlängs projektet fram tom oktober 2020. Anledningen till förlängningen är att projektägaren vill ändra ett av målen och ta fram en kunskapsbank baserad på lärdomarna från arbetet som gjorts i alla elva kommunerna.

I Arvidsjaur kommun har Bertil Degerlund varit lokal processledare på deltid från november 2017 tom november 2019. Anställd av riksorganisationen Hela Sverige ska leva.

Projektets syfte har varit att involvera och ta tillvara byaföreningar och lokala utvecklingsgruppers engagemang och kunskaper i samarbete med kommunens planering med inriktning på lokal serviceutveckling. Genom att genomföra ett pilotprojekt i elva kommuner vill vi testa nya metoder och bistå i processer som stärker flernivåsamverkan. Vi vill bidra till att säkerställa ett bra underlag för kommunernas serviceplaner och i förlängningen stärker de regionala serviceprogrammen. Vi vill också ta till vara och systematisera den kunskap som redan finns inom organisationen.

Lokala metoder vill vi kvalitetssäkra, testa, jämföra och sprida till flera kommuner. I arbetet bygger vi främst kapacitet lokalt och bidrar regionalt och nationellt som ska bli hållbart över tid.

Man kan säga att Arvidsjaur landsbygdsråd (LBR) har fungerat som en referensgrupp för arbetet i just Arvidsjaur. Serviceprojektet har funnits med som en punkt vid alla LBR sammanträden sedan 2017 fram till november 2019. Kommunledning och näringslivsenheten har kontinuerligt hållits informerad om vad som är gjort och vad som är på gång i serviceprojektet. Ett nära operativt samarbetet har skett med ansvariga tjänstepersoner under hela projektiden. Kommunstyrelsen och dess Au har vid tre tillfällen under projektiden fått information om läget i projektet. Ett flertal nyhetsbrev har delgetts landsbygdsrådet, byaföreningar och kommunledningen.

Ett trettiotal möten har genomförts hos byaföreningarna under två år. Oftast tillsammans med ansvarig kommunal tjänsteman. Möten har handlat om behoven av service, kommunens serviceplan, lokala projektidéer och nya servicelösningar.

Ett 25-tal parter medfinansierar pilotprojektet där huvuddelen finansieras via Tillväxtverket. Region Norrbotten, Hela Sverige ska leva Norrbotten och Arvidsjaur kommun är länets medfinansierare.

Här med vill jag tacka för ett fint samarbete med byaföreningar, landsbygdsrådet, kommunen och tjänstemän som på olika sätt har jobbat med landsbygdsfrågor. Två intressanta och spännande år med många fina människor med stort engagemang och hög kompetens.

Lycka till i framtiden!

Överstbyn januari 2020

Bertil Degerlund

Sammanfattning

Arvidsjaurs kommun och byarna med sina föreningar och lokala entreprenörer har utmärkta möjligheter att driva utvecklingen framåt. Allas intresse, engagemang och kompetens borgar för detta.

Den här delrapporten gör ett försök att presentera tankar och förslag kring **samverkan, servicelösningar och serviceplanens** betydelse. Dessutom kan **Landsbygdsrådet** bli en möjlig del i en plattform för landsbygdsutvecklingen i kommunen. En övergripande organisationskiss på en **”plattform”** för landsbygdsfrågor presenteras i rapporten.

Landsbygdsrådet har bra förutsättningar i arbetet med landsbygd,ens viktiga frågor när det gäller lokal service och lokal utveckling. Rådets mål och syfte behöver tydliggöras. Uppgifterna och aktiviteterna behöver formaliseras och landsbygdsrådets verksamhet behöver få högre status. Ansvar för detta ligger hos politiken och byarörelsen gemensamt.

En **kommunal samordnare** med ansvar för landsbygdsfrågorna som är knuten till landsbygdsrådet är en förutsättning för plattformens förverkligande.

Samverkan mellan första samhällsnivån (byaföreningar, lokala utvecklingsgrupper) och kommunen är en viktig framgångsfaktor för lokal utveckling. Samverkan betyder att parterna som verkar tillsammans har gemensamt ansvar för resultatet.

De **tre servicepunkterna** i Moskosel, Abborrträsk och Glommerträsk har alla möjlighet att utveckla nya kompletterande servicelösningar som kan ha stor betydelse för den lokala servicen.

Servicepunkterna i Glommerträsk och Abborrträsk har olika servicelösningar. Innehållet i servicepunkterna, som drivs delvis på uppdrag av kommunen, skulle kunna utvecklas. Vi vet att det finns idéer hos båda entreprenörerna som driver servicepunkterna. Bland annat skulle avtalen kunna formas som kommersiella avtal med indexreglering för att anställd personal utför tjänsterna vid servicepunkten. Lanthandeln ger service som ingen annan kan ge till besökare och invånare i bygden. Vilket bla bidrar till att behålla befolkningen och tom skapar inflyttning i kommunen.

I den tredje serviceorten Moskosel har en servicepunkt öppnat under hösten 2019. Den bemannas inledningsvis ideellt och drivs av den nystartade ekonomiska föreningen. En intressant satsning på en ny modern mötesplats är under utveckling i Moskosel. Ekonomiska föreningen har beviljats investeringsmedel för att flytta Spånålan som ska bli en modern mötesplats. Mötesplatsen och servicepunkten ska bla innehålla en digital lanthandel.

Om servicepunkterna ska utvecklas framåt behöver samverkan mellan kommunen och de som driver servicepunkterna vara stark och långsiktig.

Serviceplanen är ett viktigt verktyg för serviceutvecklingen i kommunen och i byarna. Den visar vägen för en gemensam lokal serviceutveckling och den kan få stor betydelse för samhällsplaneringen lokalt och regionalt. Serviceplanen är ett levande dokument som formar strategier och kan öppna för bland annat lokala pilotprojekt kring service i byarna och i förlängningen skapa nya företag.

Om serviceplanen nyttjas rätt kan den kommersiella och offentliga servicen i kommunens bygder stärkas. Via Landsbygdsrådets ansvar för planens kontinuerliga uppföljning samt att byarna inkluderas i planarbetet, finns goda förutsättningar för utvecklad lokal service.

Bakgrund till pilotprojektet

Vi ser behov av att stärka inflytandet för medborgarna på landsbygden när det gäller vilken service som ska erbjudas, var den ska erbjudas, när den ska erbjudas och hur det ska ske.

Vi vill bistå med att utveckla starka strukturer och metoder för flernivåsamverkan mellan första samhällsnivån (byaföreningarna), lokala företagen och kommunen.

Strukturer, metoder och arbetssätt behöver utvecklas i samverkan med kommunerna så att serviceutvecklingen blir starkt förankrad i behoven hos de människor och företag som finns och verkar på landsbygden.

Vi vill tillsammans med den **första samhällsnivåns** representanter, i de lokala utvecklingsgrupperna och med kommunernas företrädare utveckla nya arbetssätt genom medskapande processer för att bli ta fram nya kompletterande lösningar kring service, som tex *lokala servicepunkter*. Det utvecklade arbetssättet ska utmynna i starka hållbara strukturer som lever kvar lång tid efter projektets slut. Arbetssättet ska bidra till bättre samhällsplanering i första hand på lokal och kommunal nivå men även på regional och nationell nivå.

Vi vill ge medborgarna i den första samhällsnivån möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande över det politiska beslutsfattandet i lokalsamhället, speciellt när det gäller service på landsbygden. Det kan ske genom att ta tillvara deras engagemang, vilja att ta ansvar och att genomföra inkluderande medskapande processer.

Företagandet på landsbygden är också beroende av service. Tex när det gäller *bredband, logistik, kommunikationer, transporter, posthantering, telefoni, grundläggande betaltjänster, skola, dagligvaror, drivmedel, och andra servicesslag*. Som vi ser det handlar det inte bara om att skapa nya arbeten genom servicesatsningar utan att se till att de företagare som finns idag, finns kvar även i morgon. Är de nöjda med den service som erbjuds då är det en bra förutsättning för att nya företag skapas eller flyttar in.

Hela Sverige ska leva anser att många kommuner inte fullt ut tar tillvara på medborgarnas erfarenheter, synpunkter och vilja till ansvar i framtagningen av kommunala serviceplaner och servicelösningar för landsbygden. Det vill vi ändra på.

Det är ett antal utmaningar som vi genom detta projekt vill bidra till lösningen på.

Bredbandsutbyggnaden är en avgörande förutsättning för att kunna leverera service till de som bor på landsbygden. Hela Sverige ska leva har också sökt medel för att driva "Byanätsforum" under resten av den här programperioden för att stödja bredbandsutbyggnaden. Inom det här området ser vi också den växande digitala servicen inom många viktiga områden som utvecklas snabbt hela tiden. Det behöver vi förhålla oss till. För att hitta balans mellan stad och land så måste servicen fungera. Det gäller både företagandet, arbetslivet och det privata livet på landsbygden.

På många håll i Sverige upplever landsbygdens innevånare att både den kommersiella och den offentliga servicen har försämrats eller inte finns alls inom rimliga avstånd. Eftersom det är många olika aktörer som tillhandahåller service till boende i en kommun blir en bättre samverkan, nyckeln till bättre service. Att utveckla samverkanslösningar mellan aktörer och mellan samhällsnivåerna ser vi som ett viktigt utvecklingsområde. Det är uppenbart att nya innovativa servicelösningar måste till för att säkerställa servicen på landsbygden. Då skapas bra grundförutsättningar för entreprenörskap, sociala innovationer, inflyttning och starka livsvillkor.

Vi vill bistå i samhällsplaneringen genom att **bygga lokal kapacitet** och använda resurser, engagemang, och kunskaper som finns hos byarörelsen så att servicegraden blir så bra och ändamålsenlig som möjligt för innevånarna i en kommun.

Varför har Arvidsjaur kommun valt att delta.

2017 etablerades ett samarbete mellan kommunens kultur och fritidsförvaltning och Hela Sverige ska leva Norrbotten. Vi startade ett samarbete kring att ta fram en serviceplan för Arvidsjaur byar. Där anlätades Hela Sverige ska leva i arbetet med den lokala serviceplanen. Samtidigt genomförde riksorganisationen Hela Sverige ska leva en ansökningsprocess för ett riksomfattande serviceprojekt finansierad till huvuddelen via Tillväxtverket. Projektplanen presenterades för Arvidsjaur kommun som kort därefter antog utmaningen att medverka och medfinansiera pilotprojektet som en av elva kommuner i sex län. Skälet från kommunens sida att gå med i pilotprojektet var bland annat att få stöd i sitt arbete med landsbygdsfrågor kring service i byarna samt landsbygdsutveckling i allmänhet. Kommunen medfinansierade projektet med totalt 120 000 kr under tre år.

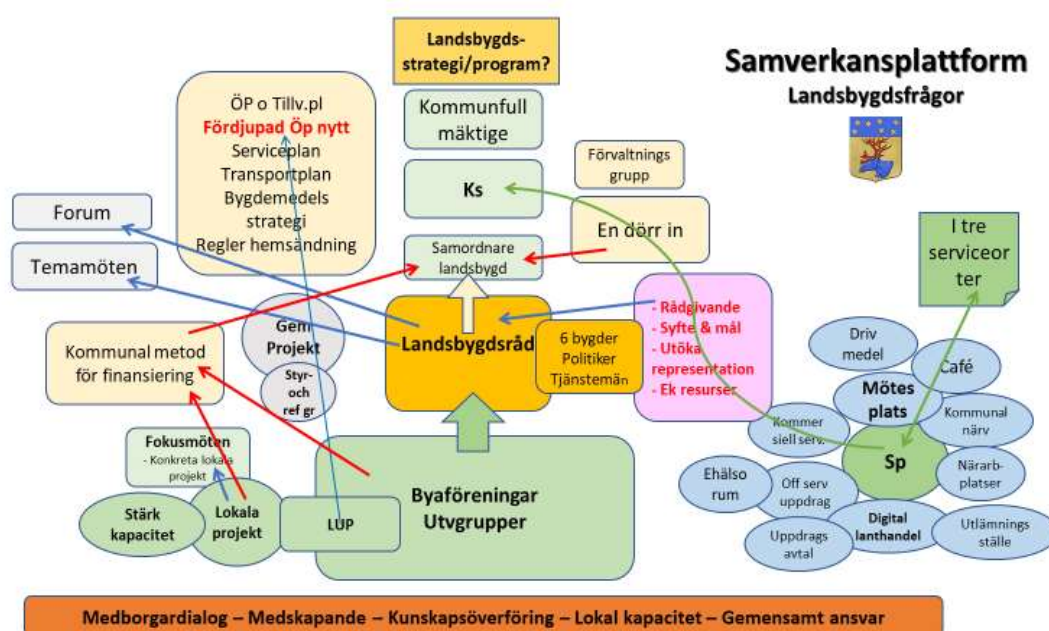
Lokala mål för Arvidsjaur kommun

- En metod för samverkan mellan lokala utvecklingsgrupper och kommunen är under utveckling.
- En organisationsskiss på en samverkansplattform för landsbygdsfrågor i Arvidsjaur kommun presenteras i den lokala rapporten nedan.
- En ny lokal servicepunkt eller servicelösning har initierats i samarbetet med lokal förening, bygden och kommunen.
- I kommunen har utvecklade arbetssätt för samverkan mellan byaföreningar och lokala utvecklingsgrupper, landsbygderådet och kommunen börjat hitta en hållbar form.
- Inspirera till att en kommunal serviceplan för byarna tas fram i en process mellan byarna och kommunen.

Samverkan

Samverkan mellan byaföreningarna, de lokala utvecklingsgrupperna (första samhällsnivån) och kommunen är mycket viktigt. Vi vill gärna lyfta fram flernivåsamverkan som ett begrepp som också är ett bra arbetssätt för lokal utveckling. Samverkan kan kanske beskrivas med ledorden *prestigelöst förhållningssätt, lyssna, gemensam planering, ansvar, attityd, vem gör vad, på vilket sätt, återkoppling och utvärdering*. Att samverka betyder att båda parterna är ansvariga för slutresultatet.

Samverkansplattform - Organisationsskiss samverkansplattform

Nedan följer en del förklaringar om vad som menas i skissens olika rutor.

Landsbygdsråd

Landsbygdsrådet (LBR) är indelat i sex bygdeområden med två representanter från varje geografiska område. Rådet leds av kommunstyrelsens ordförande och en bygderepresentant är vice ordförande. Den politiska oppositionen utser en representant i landsbygdsrådet. Två tjänstemän ska ingå i landsbygdsrådet och utses av kommunchefen. Landsbygdsrådet bildades i november 2016 efter en förankrad process med byarna vid ett antal landsbygdskonferenser. Rådet uppdrag är att vara *rådgivande* i olika landsbygdsfrågor samt att *ansvara för landsbygdskonferensen* som hålls vart annat år. Kallelser, mötesprotokoll och övrig administration sköter kommunen.

Landsbygdsrådet skulle kunna bli en stark grundsten i en framtida plattform för landsbygdsfrågor i Arvidsjaurs kommun. Möjligheterna är stora detta om viljan finns bland politiker, chefstjänstemän och inte minst hos de lokala utvecklingsgrupperna och

byaföreningarna.

Plattforms intentioner bär på några nycklar för framgång till exempel kontinuerlig medborgardialog som ger inflytande och bidrar till ett strukturerat arbetssätt som är långsiktigt. Det i sin tur bidrar till gemensamt ansvar för resultatet. Detta bidrar också till en kunskapsöverföring mellan parterna som stärker planeringen i kommunen. Den lokala kapaciteten hos byaföreningarna stärks över tid, vilket gynnar hela kommunen långsiktigt.

Förslag på hur Landsbygdsrådets verksamhet kan utvecklas framåt

Landsbygdsrådets (LBR) syfte och mål behöver preciseras. Årsplan för LBR läggs in i kommunens möteskalender.

Representationen bör breddas. *Företagarna och Servicepunkterna*

Skapa resurser för LBR verksamhet. *Tillskjuta medel fr kommunens budget och söka externa medel för LBR aktiviteter eller projekt.*

Söka externa medel för att ta fram lokala utvecklingsplaner i minst 15 byar.

Skapa förutsättningar för att medverka vid landsbygdsriksdag.

Ta fram förutsättningar för fördjupade översiktsplaner.

Fyra möten per år. Varav två möten är temamöten.

Ansvara för att en landsbygdsstrategi tas fram.

Kommunens hemsida om landsbygd behöver stärkas

Byaföreningar Utvecklingsgrupper

Grunden när det gäller plattformen för landsbygdsfrågor är byaföreningar och de lokala utvecklingsgruppernas intresse och engagemang. Byaföreningarna måste vilja ha ett starkt Landsbygdsråd (LBR). Om den signalen är tydlig från byarna så ger det avgörande självförtroende till representanterna i LBR. Ett starkt LBR är ett ömsesidigt ansvar mellan byaföreningarna, LBR representanter och kommunen, speciellt i början av en ny process men också sett över tiden. Samverkan är färskvara och behöver alltid få näring för att kunna växa. Därför är kontinuerliga dialogmöten i byarna en avgörande faktor för att skapa tillit kring arbetet och parternas roller. Dialogmöten bör ske varje år i så gott som alla byar som har en aktiv byaförening. Inbjudningar till byamöten planeras i samarbete mellan LBR och respektive byaförening. Mötena arrangeras av båda parter. Landsbygdssamordnaren har en viktig funktion att skapa bästa möjliga förutsättningar inför lokala möten. Målet är hela tiden att stärka kapaciteten i lokalsamhället det tjänar alla på eftersom man då tar tillvara allas engagemang och vilja att ta ansvar.

ÖP o Tillväxtplan
Fördjupad ÖP
Serviceplan
Transportplan
Bygdemedels
strategi
Regler hemsändning

I kommunen finns ett antal planer och strategier. Översikts- och tillväxtplanen (ÖTP) styr och ska revideras under 2020. I planen finns ett litet avsnitt om landsbygdsutveckling och ett stort avsnitt om Lis-områden under rubriken landsbygdsutveckling.

Kommunala planer och strategier behövs och bör omfatta olika viktiga delar som sen bildar helheter i en kommun. Planer bygger strukturer, kontinuitet, trygghet, fördelar ansvar och skapar utveckling och framtidstro. Alla planer ska bygga på medskapande medborgardialog vilket ger positivt inflytande, engagemang, förståelse och ansvar.

Fördjupade översiktsplaner skulle passa bra i serviceorterna Glommerträsk, Moskosel och Abborrträsk. Resurser bör avsättas alternativt sökas externt för ett sådant arbete. Syftet med arbetet är att förbättra beslutsunderlaget för fysisk och strategisk planering. Det kan exempelvis beröra prioritering av olika markanvändningsintressen, utvecklingsfrågor inom näringspolitik, föreningar, sociala frågor och natur- och kulturvärden. Konkret kan detta handla om exempelvis tomtmarksfrågor, företagsetablering, föreningsfrågor, servicefrågor eller utveckling av olika gemensamma miljöer. Målsättningen är att få fram ett förankrat bra underlag till en hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling. Skillnaden mellan en översiktsplan och en fördjupad översiktsplan ligger i att fördjupningarna hanterar mer detaljerade frågor för själva orten/området där medskapande samråddagar hålls kontinuerligt med ordsbor, föreningar, företagare, mfl.

Landsbygdsstrategi eller program?

En landsbygdsstrategi eller ett landsbygdsprogram borde tas fram och kopplas till Översikts- och tillväxtplanen. Landsbygdsrådet (LBR) skulle kunna få ansvaret att ta fram en landsbygdsstrategi eller ett landsbygdsprogram. Arbetet skulle kunna samordnas av kommunens landsbygdsansvarige under ledning av en styrgrupp från LBR. En landsbygdsstrategi lyfter särskilt tre saker. Dels var vi befinner oss i nuläget, vart vi vill komma och hur vi tar oss dit. Det innebär att göra rätt diagnos av nuläget, att upprätta en tydlig målbild och att skapa en vettig plan för hur man vill nå målet. Inte minst för att få med sig de som berörs på den inslagna vägen.

Samordnare landsbygd

Fram till mitten av 2018 låg ansvaret för landsbygdsfrågor på Kultur- och fritidsförvaltningen. Den kommunala budgeten var då 10 % av en heltidstjänst för att arbeta med landsbygdsfrågor. Från mitten av 2018 fram till 2019 har landsbygdsfrågorna legat på näringslivsenheten.

Under dessa två år har en kommunal tjänsteman jobbat mer än 10 % med landsbygdsfrågor, bla genom att samarbeta med Hela Sverige ska levas lokala processledare som verkat i kommunen. Kommunen har medfinansierat ett pilotprojekt kring service och samverkan på landsbygden. Dessutom har kommunen drivit ett Leaderprojekt under 2019 som handlat om metoder för samverkan och servicelösningar i samarbete med Sorsele- och Arjeplogs kommuner. Nu planerar kommunen att flytta tillbaka ansvaret för landsbygdsfrågor till Kultur- och Fritidsförvaltningen från 2020.

Kommunen skulle må väl av att tillskjuta medel för en landsbygdsansvarig tjänsteman

motsvarande minst 50 % tjänst. Tjänsten borde vara samordnare för landsbygdsfrågor med exempelvis följande förslag på möjliga arbetsuppgifter.

- ❖ Ta fram och ansvara för en kommunal metod och arbetssätt kring finansieringsmöjligheter för landsbygdsutveckling. Bistå tex byaföreningar, gemensamhetsbolag, ek föreningar och andra ideella föreningar att söka externa medel kring lokala idéer och utvecklingsprojekt. Kompetensutveckla målgruppen att söka, äga och driva projekt.
- ❖ Vara samordnade talesperson för landsbygdsfrågor när det gäller kommunal handläggning och beslut.
- ❖ Samordna, vara kontaktperson och bistå landsbygdsrådet (LBR). Utveckla LBR syfte, mål och uppgifter. Skapa externa resurser för LBR arbete.
- ❖ Utvärdera och bistå i utvecklingen av nya servicelösningar i kommunens tre servicepunkter.
- ❖ Samordna och bistå i arbetet för att ta fram starka lokala utvecklingsplaner. Målet med planerna är att de ska inarbetas i kommunens Översikts- och Tillväxtplan.
- ❖ Koordinera arbetet med att ta fram ett förslag på en ny landsbygdsstrategi i samarbetet med LBR.
- ❖ Samordna fokusträffar mellan kommunala förvaltningar och föreningar som behöver träffas för att ta fram rätt förutsättningar kring idéer, förslag, projekt, mm.
- ❖ Samordna och genomföra årliga medborgardialoger i kommunens byar. När det gäller tex serviceutveckling.
- ❖ Samordna utvärderingen, uppföljningen och komplettering av kommunens serviceplan.
- ❖ Vara kommunens kontaktperson i kontakterna med regionen och länsstyrelsen kring regionalt serviceprogram och regionala landsbygdsprogram.
- ❖ Omvärldsbevaka relevanta utlysningar av externa medel för landsbygdsutveckling.
- ❖ Föreslå kommun och civilsamhället möjliga utvecklingsprojekt.
- ❖ Ansvar för övriga kommunala handläggningar och uppgifter som rör landsbygd och delar av föreningslivet.
- ❖ Omvärldsbevaka landsbygdsfrågornas utveckling i landet.

"En dörr in"

En landsbygdssamordnare skulle kunna vara behjälplig i direktkontakter mellan byaföreningar, boende i byarna och kommunen. Det kan gälla alla möjliga frågor. Samordnaren skulle leda frågorna till rätt tjänsteperson, underlätta kontakter och bistå med återkoppling i många frågor.

Serviceplanen

Kommunens serviceplan togs fram under 2017 och 2018. Planen var den första serviceplanen i kommunen och den antogs av fullmäktige i feb 2018. Region Norrbotten förutsätter att kommunerna har serviceplaner som är dagsaktuella. Dessa underlättar för tex att söka särskilt driftsstöd för sin lanthandel.

Arbetet med planen genomfördes av Hela Sverige ska levas lokala processledare med en processinriktad metod, så kallad "world café". Vilket innebär ett upplägg kring förväntningar, grupparbeten, vad vi själva kan vi bistå med, samverkan med kommunen samt återkoppling till deltagarna. Minnesanteckningar från mötet, om vad man kommit fram till, skickades till deltagarna. Möten genomfördes i fem bygdeområden. Man diskuterade vad service var för medborgarna, vilket behov som finns i just den bygden och hur man kan gå vidare.

Det som framkommit vid möten blev grunden till ett utkast på en serviceplan som återkopplades med nya möten i de fem bygderna. Landsbygdsrådet hölls informerade om processen och representanterna kunde ta med sig förslaget till sina bygder för ytterligare kompletteringar och förslag. Slutligen godkändes förslaget till serviceplan i LBR innan planen gick till fullmäktige för beslut. Serviceplanen har en handlingsplan kopplad till det åtgärder som planen tar upp.

"Ingen service inget företagande. Inget företagande ingen service". Serviceplanen har stor betydelse för kommunen som en del i ett helhetstänk kring service inte minst på landsbygden. Görs planen till ett levande dokument som det jobbas med, framåtriktat och kontinuerligt i olika berörda förvaltningar hos landsbygdsföretag och i byaföreningar blir den förankrad och stark. Serviceplanen kan skapa förutsättningar att söka externa medel för servicelösningar på landsbygden. Det gäller för såväl landsbygdsföretag, utvecklingsgrupper och kommunen. En plan som kontinuerligt utvärderas, som bygger på konkreta åtgärder och som är föremål för inkludering och medskapande dialog skapar engagemang, ansvar, ger legitimitet och bra förankrade beslutsunderlag. Därmed skapas en positiv kultur mellan beslutsfattare och medborgarna i byarna som är guld värd

SERVICE

Servicepunkter och servicelösningar

Den planerade servicelösningen i Moskosel som är på väg att blir verklighet är unik i sitt slag. Processen började i februari 2018 med ett bygdemöte i Spånålan där vi diskuterade servicebehov för bygden. Processen har tagit en tid men vi vet nu att Moskosels ekonomiska förening (Moskosels Framtid) har beviljats investeringsmedel av Jordbruksverket för sin idé och vision om en modern mötesplats, en digital lanthandel samt andra servicelösningar. Medlen kommer att användas till att flytta Spånålan, strata en digital lanthandel och stärka tillgången till annan kommersiell service. Den moderna mötesplatsen iordningsställs mer centralt i byn nära E 45:an och nära By-macken. Troligen kommer ekonomiska föreningen att

söka medel hos Tillväxtverket för att utveckla och projektera innehållet för servicepunkten samt fler möjliga servicelösningar för Moskosel.

Redan nu har en Servicepunkt startats i Spånhälän. Den drivs just nu på ideell basis och en överenskommelse mellan kommunen och ekonomiska föreningen är undertecknad.

Idéskiss på servicepunkten i Moskosel

Servicepunkterna i Abborrträsk och Glommerträsk drivs sedan några år tillbaka av företag som också driver lanthandeln. En överenskommelse mellan kommunen och driftsbolaget är tecknad som innebär en årlig ersättning för driften av servicepunkten.

Varje by/bygd har sina unika förutsättningar. Servicepunkterna i Glommerträsk och Abborrträsk skulle mycket väl kunna utveckla sina verksamheter tex gällande servicepunkternas innehåll som också då skulle innebära ersättningar för utförda uppdrag. Detta under förutsättning att behoven och möjligheterna kartläggs tex finns det kommunala uppdrag som kan utföras av entreprenören för servicepunkten. Under förutsättning att bygden och entreprenören själva vill utveckla servicepunktens innehåll. En viktig framgångsfaktor för utveckling av servicepunkter är en bra samverkan mellan kommunen och bygden och entreprenörerna som driver servicepunkterna. Idéer finns både i Abborrträsk och Glommerträsk kring servicelösningar, mm.

Mycket talar för att servicepunktsavtalen mellan kommunen och de som driver servicepunkterna behöver ses som kommersiella avtal. Entreprenören utför tjänster som utförs av ordinarie butikspersonal. Dessutom ger lanthandeln service som ingen annan kan ge till besökare och invånare i bygd och kommunen och bidrar starkt till att behålla befolkningen eller tom skapa inflyttning i kommunen.

Lärdomar från processerna i alla elva kommunerna

En del av serviceprojektets resultat som kommer att presenteras i den så kallade "kunskapsbanken" är de lärdomar som vi skaffats oss tillsammans i alla elva kommunprocesserna. Kunskapsbank planeras att tas fram under 2020 med av riksorganisationen Hela Sverige ska leva, bland annat med följande rubriker.

Erfarenheter - Förutsättningar – Utmaningar – Nyttan - Hur kommer man igång - Formalisering av processen – Skapa driv framåt – Lokal nytta – Nyttan för kommunens organisation – Nyttan på samhällsnivån – Processerna – Plattform – ägarskapet – Organisation av flernivåsamverkan – struktur lokalt – Inställningar och attityder – sammanfattningar – Hur går vi vidare.

Nedan följer i rubrikform ett axplock av de gemensamma lärdomarna från hela pilotprojektet.

Lokal NYTTA.

- Ekonomiska värden
- Lokalt engagemang är en kraft att använda
- Breddar perspektiven
- Möjlighet för utökad service i kommunen med hjälp av lokala grupper
- Höja status och göra de lokala grupperna synliga
- Skapar kringeffekter
- Möjligheta att utveckla nya arbetssätt

NYTTA på samhällSNIVÅ.

- Aktiv, lokal, medskapande demokrati
- Föreningsvänlig kommun ger bättre utbud av aktiviteter
- Större legitimitet för samhällets institutioner, kommunen, myndigheter etc. genom flernivåsamverkan
- Positiv lokal befolkningstillväxt
- Tar vara på det lokala entreprenörskapet
- Högre nyttjandegrad av hela landets resurser
- Bättre långsiktig lokal planering ger hållbar samhällsutveckling i hela regionen och landet

UTMANINGAR.

- Landsbygdsfrågans placering på agendan jämfört med näringsliv och lagstadgad verksamhet
- Personella resurser i kommunen
- Tillit mellan invånarna i lokalsamhället och kommunen
- Konstruktiv dialog mellan alla berörda parter
- Dåligt lokalt förankrade beslut innebär risk för att resurser behöver koncentreras till krismöten
- Skapa kontinuitet och fokus för utveckling av hela kommunen
- Första samhällsnivåns mandat att involveras in i den kommunala samhällspaneringen
- Stärka den lokal nivåns engagemang
- Styrning av samverkan
- Ta vara på den lokala nivån kunskap

Organisation AV FLERNIVÅSAMVERKAN.

- Kommunala direktiv/uppdrag/beslut
- Kontaktperson för landsbygdsfrågor med tydlig tjänstebeskrivning
- Mandat hos representanter i lokala utvecklingsgrupper att lyfta behoven i berört kommunalt forum
- Ansvarig för landsbygds-/utvecklingsfrågorna behöver ha formell behörighet och en möjlighet att konkret kunna arbeta med frågorna kopplat till
 - Visioner
 - Strategier
 - Handlingsplaner
 - Mål
 - Ansvar
- Resurser för att hjälpa utvecklingsgrupperna driva sina idéer genom den kommunala organisationen och hjälpa dem med att göra ansökningar om medel.
(jämför uppgift med näringslivsutvecklare)

Inställning och Attityder.

- Allas bidrag är värdefullt, ett inkluderande förhållningssätt
- Mötesledare viktigt för att vara konstruktiva och komma framåt
- Skilj på sak och person
- Skapa positiv atmosfär
- Samverkansinriktad
- Bygga förtroende, lyssna
- Både problematisera och vara lösningsorienterade
- Respekt för varandras perspektiv

Avslutning

Riksorganisationen Hela Sverige ska leva har ansökt om en förlängning av pilotprojektet, Service i samverkan till och med hösten 2020. Bland annat för att ta fram en ”kunskapsbank” med innehåll av lärdomar som arbetet gett från de lokala processerna i de 11 kommunerna. Den kunskapsbanken ska delges alla medverkande kommuner, Landsbygdsråden, med flera. Kunskapsbanken ska även finnas tillgänglig för alla som är intresserade av att ta del av innehållet kunskapsbanken.

Än en gång stort tack för att jag fått vara med i processerna i Arvidsjaur kommun. Möjligheterna kanske är möjliga. Vi stöttar lokalt och påverkar nationellt.

”Ingen service inga företag – Inga företag ingens service”

Lycka till!

Bertil Degerlund

Lokal processledare

